

Brussel, 20.2.2014
COM(2014) 86 final

**MEDEDELING VAN DE COMMISSIE AAN HET EUROPEES PARLEMENT, DE
RAAD, HET EUROPEES ECONOMISCH EN SOCIAAL COMITÉ EN HET COMITÉ
VAN DE REGIO'S**

**Een Europese strategie voor meer groei en werkgelegenheid in kust- en maritiem
toerisme**

MEDEDELING VAN DE COMMISSIE AAN HET EUROPEES PARLEMENT, DE RAAD, HET EUROPEES ECONOMISCH EN SOCIAAL COMITÉ EN HET COMITÉ VAN DE REGIO'S

EEN EUROPESE STRATEGIE VOOR MEER GROEI EN WERKGELEGENHEID IN KUST- EN MARITIEM TOERISME

1. INLEIDING

In 2012 kwamen er 534 miljoen toeristen naar Europa, 17 miljoen meer dan in 2011 en 52 % van de internationale aankomsten wereldwijd. De inkomsten uit het inkomend toerisme bedroegen 356 miljard euro, goed voor 43 % van het wereldwijde totaal.¹ In 2013 bereikte het aantal overnachtingen in logiesverstrekkende bedrijven in de EU-28 een recordhoogte van 2,6 miljard overnachtingen, een stijging met 1,6 % ten opzichte van 2012². Het is duidelijk dat toerisme een belangrijke economische activiteit is, met name in veel maritieme en kustregio's. De sector wordt echter getroffen door de veranderende wereldeconomie, die belangrijke veranderingen in het gedrag van toeristen en de markten van herkomst teweegbrengt.

In haar mededeling van 2010³ heeft de Commissie een strategie voor een duurzaam kust- en zeetoerisme aangekondigd.⁴ Het Europees Parlement, de Raad, het Comité van de Regio's en het Europees Economisch en Sociaal Comité waren ingenomen met dit voorstel en wezen op de behoefte aan gemeenschappelijke actie. Een in 2012 gehouden openbare raadpleging zorgde voor een sterke basis voor een specifiek EU-initiatief⁵.

Bovendien werd kust- en maritiem toerisme in de mededeling over blauwe groei van 2012⁶ aangemerkt als een van de vijf prioriteitsgebieden voor duurzame groei en werkgelegenheid in de blauwe economie. In het verslag over blauwe groei van het Europees Parlement uit 2013⁷ werd dit Europese kader omarmd en werd een aantal maatregelen aanbevolen om de sector te stimuleren en de ontwikkeling van duurzaam toerisme in kustbestemmingen te steunen.

Toerisme is een groeiende sector en de mogelijkheden moeten op een dergelijke manier worden benut dat er duurzame economische voordelen ontstaan. In deze mededeling worden voorstellen gedaan voor gemeenschappelijke antwoorden op de vele uitdagingen die er zijn, om te profiteren van de sterke punten van Europa en een belangrijke bijdrage te kunnen leveren aan de Europa 2020-doelstellingen voor slimme, duurzame en inclusieve groei.

---

¹ UNWTO Annual Report 2012.

http://dtxqt4w60xqpw.cloudfront.net/sites/all/files/pdf/annual_report_2012.pdf

² Eurostatdatabank (2013).

³ COM (2010) 352 definitief.

⁴ Met inbegrip van zee- en strandtoerisme, cruises en zeilen/pleziervaart en daarmee samenhangende activiteiten aan land.

⁵ http://ec.europa.eu/dgs/maritimeaffairs_fisheries/consultations/tourism/index_en.htm

⁶ COM (2012) 494.

⁷ A7-0209/2013- 2012/2297 (INI)).

2. EEN SECTOR MET GROEI- EN WERKGELEGENHEIDSPOTENTIEEL

Europa is een maritiem continent met een kustlijn die zich uitstrekt van de Arctische Oceaan tot de Middellandse Zee en van de Atlantische Oceaan tot de Zwarte Zee. Het zeegebied en de kustregio's vormen een unieke bron van natuurlijke en culturele rijkdom. Kust- en maritiem toerisme is de belangrijkste maritieme activiteit in Europa en is nauw verbonden met veel andere delen van de economie. Het verschaft werk aan 3,2 miljoen mensen en genereert in totaal 183 miljard euro aan bruto toegevoegde waarde⁸, wat een derde van de maritieme economie vertegenwoordigt. Ruim vier van de negen overnachtingen in EU-accommodaties vinden plaats in kustgebieden⁹. In 2012 had alleen al het cruisetoerisme een directe omzet van 15,5 miljard euro en bood het werkgelegenheid voor 330 000 mensen; Europese havens ontvingen 29,3 miljoen passagiers, 75 % meer dan in 2006¹⁰. De helft van de banen in het toerisme in Europese kustgebieden en de helft van de toegevoegde waarde is afkomstig uit het Middellandse Zeegebied, maar de kustgebieden rond de Atlantische Oceaan, de Oostzee en de Zwarte Zee leveren ook een aanzienlijke bijdrage.

Ruim een derde van de hele toeristische industrie in Europa is in kustgebieden gesitueerd en daarom zijn deze van belang voor groei en werkgelegenheid, vooral voor jongeren – 45 % van de werknemers in de toerismesector is tussen 16 en 35 jaar oud¹¹. Veel van de kleine en middelgrote ondernemingen waaruit de sector is opgebouwd, kampen echter met tal van problemen en zijn niet in staat de mogelijkheden zelfstandig te benutten. De grensoverschrijdende uitdagingen moeten daarom op EU-niveau worden aangepakt en bevordering van samenwerking en uitwisseling van beste praktijken, onder andere door stimulering van transregionale en transnationale partnerschappen, is onontbeerlijk. Er is behoefte aan een gemeenschappelijk Europees kader als toegevoegde waarde bij maatregelen op alle niveaus en om de problemen het hoofd te bieden.

3. UITDAGINGEN EN EEN NIEUW KADER VOOR KUST- EN MARITIEM TOERISME IN EUROPA

In dit hoofdstuk wordt aandacht besteed aan de problemen waarvoor een oplossing moet worden gevonden en wordt een voorstel gedaan voor een strategie ter verbetering van de duurzaamheid en het concurrentievermogen van de sector, die door de Commissie, de lidstaten, regionale en lokale autoriteiten, particuliere ondernemers en andere belanghebbenden moet worden uitgevoerd.

3.1. De prestaties en het concurrentievermogen stimuleren

Kennisvergroting

⁸ Studie ter ondersteuning van beleidsmaatregelen voor maritiem en kusttoerisme op EU-niveau (hierna "CMT-studie"), ECORYS, 2013.

⁹ http://ec.europa.eu/maritimeaffairs/documentation/studies/documents/study-maritime-and-coastal-tourism_en.pdf

¹⁰ Onder kustgebieden wordt verstaan: gemeenten die aan de zee grenzen of waarvan de helft van het grondgebied binnen 10 km van de kustlijn ligt.
EUROSTAT database (2012) – Nights spent at tourist accommodation establishments by coastal and non-coastal area - http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=tour_occ_ninatc.

¹¹ Cruise Lines International Association "The Cruise Industry", 2013.
http://www.senato.it/application/xmanager/projects/leg17/attachments/documento_evento_procedura_commissione/files/000/000/632/Documentazione_Clia_Europe.pdf

¹¹ EUROSTAT database (2012) - Employed persons by age groups (NACE Rev. 2)-
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database#

Elke economische evaluatie van de sector wordt bemoeilijkt doordat er, zowel op lokaal en zeebekkenniveau als op Europees niveau, te weinig gegevens beschikbaar zijn en doordat gegevens moeilijk te vergelijken zijn. Hoewel er de afgelopen jaren enige vooruitgang is geboekt¹², moet worden vastgesteld welke leemten er in de gegevens bestaan en moeten deze worden aangepakt om de planning en het bestemmingsmanagement te verbeteren. Er is behoefte aan specifieke indicatoren met het oog op meer coherentie en betere vergelijkbaarheid van statistieken over kust- en maritiem toerisme in Europa en daarbuiten.

Aanpak van schommelingen in de vraag

De vraag in het toerisme¹³ schommelt sterk door veranderende economische, financiële en politieke omstandigheden. Sinds het midden van de jaren 2000 zijn de gemiddelde uitgaven per nacht gedaald en naar verwachting zullen de jaarlijkse uitgaven tussen 2011 en 2020 nog 9 % verder dalen. Met name kusteconomieën worden door deze trend getroffen, omdat hierin vooral middelgrote en kleine tot zeer kleine ondernemingen actief zijn¹⁴. Bovendien is er door de lagere vervoerskosten meer concurrentie ontstaan tussen Europese kustbestemmingen en goedkope bestemmingen in de hele wereld, waardoor de verandering in de vraag nog is toegenomen. Lokale bestemmingen verliezen hun relatieve voordelen en slagen er vaak niet of nauwelijks in om de traditionele vraag en de nieuwe vraag die wereldwijd ontstaat, aan te trekken. Ook de seizoensgevoeligheid vormt een uitdaging: de meeste potentiële sociaaleconomische winst wordt in de zomer behaald, terwijl veel lokale ondernemingen de rest van het jaar gesloten zijn. Er is daarom behoefte aan speciale strategieën met innovatieve en aantrekkelijke maatregelen en producten om de toeristen te trekken die in het laagseizoen kunnen reizen.

De sector zou zich aan de demografische veranderingen kunnen aanpassen en het aanbod op het groeiend aantal ouderen kunnen afstemmen¹⁵. Ook bezoekers van buiten Europa die in het laagseizoen op vakantie gaan, vormen een belangrijk potentieel en de Commissie heeft onlangs de visumcode herzien en voorgesteld om de procedures voor reizigers van buiten Europa te vereenvoudigen¹⁶. Bovendien dienen de belangen van het kust- en maritieme toerisme te worden behandeld in de lopende initiatieven "Senior" en "Toegankelijkheid"¹⁷ en in de "European Destinations of Excellence (Europese topbestemmingen)"¹⁸. Er kunnen ook op specifieke niet-Europese landen gerichte voorlichtings- en promotie-initiatieven worden ontwikkeld.

Versnippering binnen de sector tegengaan

---

¹² Verordening (EU) nr. 692/2011 van het Europees Parlement en de Raad betreffende Europese statistieken over toerisme.

¹³ gemeten naar het aantal lokale en internationale aankomsten.

¹⁴ CMT-studie.

¹⁵ 128 miljoen EU-inwoners zijn tussen 55 en 80 jaar oud.
EUROSTAT database (2012) -Populatie op 1 januari naar leeftijdsgroepen van vijf jaar en geslacht.-
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database#

¹⁶ COM (2012) 629.

¹⁷ Deze initiatieven bevorderen partnerschappen tussen publieke en private sectoren, waarbij bepaalde groepen, zoals jongeren of ouderen, personen met een beperkte mobiliteit en gezinnen met een laag inkomen, in staat worden gesteld om op reis te gaan, met name in het laagseizoen.

¹⁸ http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/tourism/eden/index_en.htm

Door de voortdurende economische crisis hebben de meeste kleine en middelgrote ondernemingen in het toerisme weinig of geen toegang tot kredieten voor investeringen en innovatie¹⁹. Daar komt nog bij dat het voor kustregio's vaak moeilijk is om ten volle gebruik te maken van de economische voordelen die ontstaan uit het cruisetoeisme, terwijl de druk om in haveninfrastructuur te investeren en maatregelen voor milieubehoud te treffen, toeneemt.

Dit komt ten dele doordat ondernemingen in de zeegebieden van de EU onvoldoende gebruikmaken van synergie, wat leidt tot versnippering en beperkte economische winst. Uitwisseling van beste praktijken tussen lidstaten, regio's en belanghebbenden is van essentieel belang. Voor de ontwikkeling van innovatieve, duurzame producten die aan de verwachtingen van de bezoekers voldoen, moet de samenwerking tussen onderzoeksinstituten, musea, toeristische ondernemingen en andere belanghebbenden worden bevorderd.

De Commissie zal:

1. zich inspannen om de leemten in de beschikbaarheid van toerismegegevens weg te werken, in het bijzonder met betrekking tot het kust- en maritieme toerisme;
2. een kust- en maritieme focus ontwikkelen, desgewenst in EU-initiatieven met betrekking tot toerisme, met inbegrip van promotie- en voorlichtingscampagnes;
3. een pan-Europese dialoog bevorderen tussen cruise-operators, havens en bij het kusttoerisme betrokken personen;
4. de ontwikkeling steunen van transnationale en interregionale partnerschappen, netwerken²⁰, clusters en slimmespecialisatiestrategieën.

De Commissie verzoekt de lidstaten, regionale en lokale autoriteiten en de toerismesector in zijn geheel om:

- zich in te spannen voor en actief deel te nemen aan het creëren van netwerken, clusters en slimmespecialisatiestrategieën;
- meer op specifieke markten gerichte pakketten te ontwikkelen, zoals voor ouderen of personen met een beperking.

3.2. Vaardigheden en innovatie bevorderen

Investeren in mensen is een voorwaarde voor duurzame en concurrerende groei, maar de sector trekt niet voldoende gekwalificeerd personeel aan. Dit is vooral te wijten aan de seizoensgevoeligheid van het werk en het gebrek aan carrièreperspectieven. Om het aanbod van vaardigheden af te stemmen op de behoefte van de arbeidsmarkt moet er gebruik worden gemaakt van opleidingen en scholingen. Dit wordt door verschillende initiatieven van de Commissie ondersteund: er komt een sectie 'blauwe banen' in het EURES-portaal, waar

¹⁹ CMT-studie.

²⁰ Bijv. de Enterprise Europe Network.

Een studie over de perspectieven voor clustering in het Middellandse Zeegebied is in het najaar van 2013 van start gegaan.

informatie voor werkzoekenden en werkgevers te vinden is²¹; in het voorjaar van 2014 zullen de behoeften inzake vaardigheden en scholing voor toeristische diensten naar verwachting in kaart zijn gebracht, waardoor een gemeenschappelijk kader voor de sector ontstaat, gekoppeld aan het Europees kwalificatiekader en het Europees puntenoverdrachtsysteem voor beroepsonderwijs en -opleiding²².

Een gericht scholingsbeleid, door de sectorbehoeften op te nemen in EU-programma's, moet goed gekwalificeerd, dienstgericht en meertalig menselijk kapitaal opleveren. Het nieuwe Erasmus+-programma zal ondersteuning bieden aan transnationale strategische partnerschappen tussen instellingen en organisaties op het gebied van onderwijs, opleiding en jeugd. De sector zal baat hebben bij nieuwe specifieke curricula en innovatieve vormen van beroepsonderwijs en -opleiding, en wordt uitgenodigd om samen te werken met instellingen voor hoger onderwijs door middel van "kennisallianties".

Wat de pleziervaart betreft, stellen lidstaten verschillende eisen aan de competenties van schippers, wat grensoverschrijdende ontwikkelingen belemmert en van invloed is op de nautische arbeidsmarkt. Bovendien bestaan er grote verschillen tussen de lidstaten op het gebied van de vereisten voor kwalificaties en veiligheidsapparatuur, waardoor de mobiliteit en de markttoegang worden beperkt. De concurrentiepositie van kleine ondernemingen in het kust- en maritieme toerisme zou in de steeds verder globaliserende markt kunnen worden verbeterd door zo veel mogelijk gebruik te maken van informatietechnologie. De bestaande middelen zoals ICT en het bedrijfsportaal toerisme (Tourism business portal)²³ kunnen de zichtbaarheid verbeteren, innovatie bevorderen en de herpositionering van bedrijven ondersteunen.

De Commissie zal:

5. de behoefte aan EU-maatregelen betreffende kwalificatievereisten voor professionele jachtschippers en de pleziervaart onderzoeken;²⁴
6. de behoefte aan EU-maatregelen betreffende voorschriften voor veiligheidsapparatuur in het nautische toerisme onderzoeken;
7. innovatieve beheerregelingen stimuleren door middel van ICT²⁵ en het bedrijfsportaal toerisme.

²¹ <https://ec.europa.eu/eures/>

²² http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/ecvet_eu.htm

²³ http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/tourism/ict/index_en.htm

²⁴ De opleiding van zeevarenden voor passagiersschepen krachtens het Verdrag betreffende de normen voor zeevarenden inzake opleiding, diplomering en wachtdienst, is niet van toepassing op schippers.

²⁵ Concrete beschikbare ICT-instrumenten zijn bijvoorbeeld: the Virtual Tourism observatory (http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/tourism/vto/index_en.htm); Tourism Link Platform (<http://www.tourismlink.eu/tourism-link/>); eCalypso Platform (<http://www.ecalypso.eu/steep/public/index.jsf>).

De Commissie verzoekt de lidstaten en de regionale en lokale autoriteiten om:

- internetverbindingen en het gebruik van elektronische marketinginstrumenten te bevorderen;
- vertaaldiensten voor kaarten, brochures en logistieke informatie te bevorderen.

De Commissie verzoekt de sector om:

- actief deel te nemen aan activiteiten ter bevordering van vaardigheden en scholing;
- te investeren in kwaliteitscontrole-initiatieven met betrekking tot producten en personeel in het toerisme;
- open onlinecursussen te ontwikkelen en te bevorderen om vaardigheden op het gebied van maritiem en kusttoerisme te verbeteren of te heroriënteren.

3.3. Duurzaamheid versterken

De druk op het milieu aanpakken

Toerisme is afhankelijk van een gezonde omgeving en duurzaam gebruik van de natuur, maar de activiteiten vinden vaak vooral plaats in reeds dichtbevolkte gebieden. Dit leidt in piekperioden tot een veel grotere waterbehoefte, meer afval en uitstoot van lucht-, weg- en zeevervoer, meer risico's van bodemafdekking en achteruitgang van de biodiversiteit (door infrastructurele ontwikkelingen), eutrofiëring en andere belasting. Ook dunbevolkte en ongerepte gebieden kunnen getroffen worden. Bovendien wordt de druk op deze gebieden nog groter door de gevolgen van de klimaatverandering, die tot een verandering in de geografische en seizoensverdeling van het toerisme zou kunnen leiden.

Het Natura 2000-netwerk van de EU beschermt kwetsbare kust- en mariene habitats die, mits ze goed worden beheerd, belangrijke recreatiemogelijkheden kunnen bieden en kunnen bijdragen aan duurzame groei en werkgelegenheid. Krachtens EU-wetgeving zoals de kaderrichtlijn water en de kaderrichtlijn mariene strategie dienen lidstaten te waarborgen dat de kust- en mariene wateren in een goede conditie verkeren, wat een absolute voorwaarde voor florerend toerisme is. Geïntegreerd kustbeheer en maritieme ruimtelijke ordening dragen bij aan een duurzame en groene ontwikkeling van de infrastructuur²⁶ door middel van slimme planning en samenwerking tussen overheden en publieke en private partners²⁷. De 'Wales Coast Path', een 1 400 km lange kustlijn in Wales, die in 2012 werd bezocht door 2,82 miljoen toeristen en die in één jaar 32 miljoen pond genereerde²⁸, is hiervan een goed voorbeeld. Ecotoerisme²⁹ biedt goede mogelijkheden voor de ontwikkeling van producten die aantrekkelijk zijn voor milieubewuste reizigers. Dit kan variëren van het aanbieden van lokale producten tot milieuvriendelijke bedrijfsmodellen en -praktijken.

²⁶ Groene infrastructuur heeft betrekking op ruimtelijke structuren van natuurlijke/semi-natuurlijke gebieden.
<http://ec.europa.eu/environment/nature/ecosystems/>

²⁷ COM (2013) 133 definitief.

²⁸ <http://www.bbc.co.uk/news/uk-wales-25096911>

²⁹ <http://www.ecotourism.org/book/ecotourism-definition>

De sector kan zijn eigen duurzaamheidsprestatie vaststellen en controleren door middel van initiatieven als het EU-milieukeursysteem of het Travelife-certificeringssysteem³⁰. Bekende effecten van het gebruik van milieubeheersystemen zijn dat afvalstromen verminderen, de werkefficiëntie wordt verhoogd en geld wordt bespaard³¹. In het Europees milieubeheer- en milieuauditsysteem (EMAS)³² zijn al specifieke indicatoren voor de toerismesector opgenomen en in het kader van de proefversie van het "European Tourism Indicator System" kunnen nog meer indicatoren worden ontwikkeld³³.

In twee recente wetgevingsvoorstellen van de Commissie³⁴ wordt de uitstoot van pleziervaartuigen aangepakt. Vaartuigen die in havens gebruikmaken van elektriciteitsvoorzieningen aan wal zouden ook hun brandstofverbruik, geluidsemissies en emissies in de lucht aanzienlijk kunnen verminderen. Tot nu toe heeft echter slechts een klein deel van de Europese havens in deze technologie geïnvesteerd; de elektriciteitsvoorziening en integratie in slimme energienetwerken zou verder onderzocht en bevorderd moeten worden.

De Commissie zal:

8. het ecotoerisme stimuleren met behulp van het Europees milieubeheer- en milieuauditsysteem en EU-milieukeurindicatoren en de koppeling aan andere duurzaamheidsmaatregelen aanmoedigen;
9. ter waarborging van een duurzame ontwikkeling van kustgebieden in de EU, de uitvoering van het protocol inzake het geïntegreerd beheer van kustgebieden bij het Verdrag van Barcelona en van de desbetreffende aanbeveling van de Raad bevorderen, en maritieme ruimtelijke ordening en groene infrastructuur stimuleren;
10. de ontwikkeling van strategieën voor afvalpreventie en -beheer en zwerfvuil op zee bevorderen ter ondersteuning van duurzaam kust- en maritiem toerisme.

De Commissie verzoekt de lidstaten, de regio's, de sector en overige belanghebbenden om:

- de aanbeveling en het protocol voor geïntegreerd kustbeheer op te volgen;
- richtsnoeren te ontwikkelen om de gevolgen voor de biodiversiteit te minimaliseren en de voordelen van recreatie en toerisme in beschermde gebieden te vergroten;
- aanpassingen aan klimaatverandering in kustgebieden te ontwikkelen;
- de hulpbronnefficiëntie te verbeteren en preventie en beheer van afval en vervuiling in toeristengebieden en door ondernemers te bevorderen;
- het milieubeheer- en milieuauditsysteem te bevorderen en zich in te zetten voor toepassing van beste milieubeheerpraktijken en groene infrastructuur;
- het gebruik van stroomvoorzieningen vanaf de wal en de aanwezigheid van

³⁰ http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/index_en.htm
<http://www.travelife.org/Hotels/home.asp?p=1>

³¹ Uit een onderzoek over hotels in Spanje ([Cornell Hospitality Quarterly, August 2012](#)) bleek dat de hotels die gebruikmaken van milieubeheersystemen meer winst behalen.

³² http://ec.europa.eu/environment/emas/about/index_en.htm

³³ http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/tourism/sustainable-tourism/indicators/index_en.htm. Het is een instrument waarmee de duurzame toerismeprestatie van bestemmingen gemeten en gecontroleerd kan worden.

³⁴ COM(2011) 456 definitief en COM(2013) 18 definitief.

havenvoorzieningen te stimuleren;

- waterefficiëntiemaatregelen te bevorderen, onder andere in de blauwdruk Water³⁵.

De Commissie verzoekt de sector en overige belanghebbenden om:

- ecotoerisme en andere duurzame toeristische producten te stimuleren;
- waterefficiëntiemaatregelen te treffen, onder andere in de blauwdruk Water;
- actief te participeren in projecten ter vermindering van afval, emissies, zwerfvuil op zee en het gebruik van natuurlijke hulpbronnen en in terugwinning/recycling van water en afval.

Een innovatief en duurzaam aanbod van hoge kwaliteit bevorderen

Om de vraag te veranderen, dienen er aantrekkelijke en duurzame producten te worden aangeboden die unieke, op de klant afgestemde ervaringen bieden. De potentieel interessante plekken en elementen worden echter vaak niet op een aantrekkelijke manier gepresenteerd en onder de aandacht gebracht of ze worden niet duidelijk in verband gebracht met ander aanbod in het kusttoerisme. De sector moet zich richten op de ontwikkeling van nieuwe producten waarbij wordt gewezen op de aantrekkelijkheid en toegankelijkheid van de kust- en mariene archeologie, het maritieme erfgoed, onderwatertoerisme, enogastronomische activiteiten etc. Een goed voorbeeld hiervan is het 'Odysseaproject'³⁶ waarin het economisch potentieel van kusttoerisme, maritieme culturele routes en innovatieve zeilactiviteiten wordt verwezenlijkt door middel van een netwerk van innovatieve kustfaciliteiten en oude maritieme routes.

De toenemende belangstelling voor watergerelateerde sporten zoals de sportvisserij, pleziervaart, windsurfing en duiken schept mogelijkheden en kan een oplossing bieden voor de seizoensgevoeligheid, omdat deze activiteiten ook buiten het hoogseizoen kunnen worden uitgeoefend. Bij het groeiend gebruik van pleziervaartuigen moeten havens veilig en toegankelijk zijn, maar er bestaan nog steeds problemen vanwege een gebrek aan aanlegplaatsen en diensten voor personen met een beperkte mobiliteit. Initiatieven als het 'netwerk nautisch toerisme'³⁷ of het 'Sail West-project'³⁸ dat is gericht op de ontwikkeling van een kenniscentrum voor mariene recreatie waarin maritieme gebieden in Ierland, Noord-Ierland en het westen van Schotland aan elkaar gekoppeld worden, kunnen aanzetten tot het creëren van meer netwerken in de nautische sector.

Kwaliteit is een essentieel kenmerk voor het concurrentievermogen van een dienst. Toeristen moeten er daarom op kunnen vertrouwen dat diensten in de hele EU van hoge kwaliteit zijn en dat deze kwaliteit voortdurend onder controle staat. Een recent voorstel over

³⁵ Het doel van de blauwdruk Water is integratie van waterbeleid in ander beleid.
<http://ec.europa.eu/environment/water/blueprint/>

³⁶ www.odyssea.eu

³⁷ www.nautical-tourism.eu

³⁸ <http://malinwaters.com/about>; dit project wordt gefinancierd door INTERREG IV A en biedt financiële steun aan een aantal ontwikkelingsprojecten in havens.

kwaliteitsbeginselen van Europees toerisme is erop gericht de veiligheid van consumenten en hun vertrouwen in toeristische diensten te vergroten³⁹.

Eilanden en afgelegen gebieden – mogelijkheden zien in geografische beperkingen

Eilanden en andere afgelegen bestemmingen hebben een extra handicap wat de toegankelijkheid betreft en zijn in belangrijke mate afhankelijk van veerdiensten. Dit veroorzaakt problemen op het gebied van de vervoerskosten, de seizoensgevoeligheid en verbindingen met het vasteland en/of locaties in de omgeving, die van invloed zijn op de aantrekkelijkheid voor bezoekers en werknemers in het toerisme. Vaak is de kennis over de problemen te gering om adequate oplossingen te kunnen bedenken. Deze locaties moeten echter ontwikkeld worden, omdat ze werkgelegenheid scheppen in gebieden waar vaak weinig andere economische activiteiten plaatsvinden.

De Commissie zal:

11. diversificatie en integratie van aantrekkelijke punten aan de kust en in het binnenland aanmoedigen, onder andere door middel van transnationale thematische wegen, zoals culturele of religieuze routes of oude handelsroutes;⁴⁰
12. de mogelijkheden voor betere verbindingen met eilanden laten onderzoeken en innovatieve toeristische strategieën voor (afgelegen) eilanden ontwikkelen;
13. een onderzoek laten uitvoeren om innovatieve praktijken voor havenontwikkeling te identificeren.

De Commissie verzoekt de lidstaten, de regionale en lokale autoriteiten en de sector om:

- zich in te zetten voor de ontwikkeling van op het cultureel erfgoed gebaseerd toerisme, archeologische onderwaterparken (op basis van het werk van de UNESCO), en natuur- en gezondheidstoerisme in kustbestemmingen;
- gebruik te maken van nationale en regionale strategieën om te zorgen voor coherentie in het toeristische aanbod en betere toegankelijkheid van eilanden en afgelegen locaties;
- innovatieve praktijken te ontwikkelen om bestaande mariene infrastructuur te herstellen en opnieuw te gebruiken.

De Commissie verzoekt de sector om:

- een specifiek netwerk van belanghebbenden in het maritiem toerisme, met inbegrip van touroperators, te ontwikkelen.

3.4. Maximaal gebruikmaken van de beschikbare EU-financiering

Met het financiële kader 2014-2020 van de EU en andere EU-instrumenten worden de planning en uitvoering van projecten gefinancierd en wordt de duurzame ontwikkeling van de sector gestimuleerd. Lidstaten en regio's worden uitgenodigd om meerjarige nationale en/of regionale strategieën op te stellen om duurzaam kust- en maritiem toerisme te ontwikkelen en

³⁹ COM (2014) .... definitief.

⁴⁰ Bijv. in de overeenkomst voor gezamenlijk beheer tussen de Raad van Europa en de Commissie, waarin culturele en religieuze routes worden aangeprezen.

de samenhang met hun partnerschapovereenkomsten en operationele programma's te waarborgen.

Europese structuur- en investeringsfondsen (ESIF's)

Het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) kan investeringen in duurzaam toerisme medefinancieren in het kader van verschillende thematische doelen in verband met onderzoek en innovatie, toegang tot en gebruik van ICT, ondernemerschap, groei en concurrentievermogen van kleine en middelgrote ondernemingen, energie-efficiëntie en het gebruik van hernieuwbare energie, aanpassing aan klimaatverandering, ontwikkeling van cultureel en natuurlijk erfgoed of werkgelegenheid en arbeidsmobiliteit. Investerings in infrastructuur blijven beperkt tot kleinschalig cultureel en duurzaam toerisme. In het kader van het doel van de Europese territoriale samenwerking kan het EFRO steun bieden voor de uitwisseling van goede praktijken, transnationale netwerken en clusters, gemeenschappelijke strategieën voor duurzaam toerisme, cultuur en grensoverschrijdende handel.

Verscheidene nieuwe EU-fondsen kunnen ook ten goede komen aan kust- en maritiem toerisme via multisectoriële projecten gericht op innovatie, bijvoorbeeld in het kader van geïntegreerde stadsontwikkeling (in het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling), in het kader van duurzame ontwikkeling van gebieden die van de visserij afhankelijk zijn (in het Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij) en in het kader van plattelandsontwikkeling (in het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling). Voor dergelijke projecten kunnen ook middelen uit het Europees Sociaal Fonds worden aangewend ter ondersteuning van nieuwe werkgelegenheid, (bij)scholing en capaciteitsontwikkeling.

Onderzoek, innovatie en concurrentievermogen

Horizon 2020 is het financiële instrument voor uitvoering van de EU-strategie voor onderzoek en innovatie voor de periode 2014-2020. Blauwe groei is aangemerkt als een van de prioritaire gebieden; er is voorzien in speciale steun voor kleine en middelgrote ondernemingen die innovatieve oplossingen willen ontwikkelen en gebruiken, ook in kust- en maritiem toerisme.

Het COSME-kaderprogramma 2014-2020 heeft versterking van het concurrentievermogen van kleine en middelgrote ondernemingen ten doel. De belangrijkste doelstellingen voor het toerisme zijn: een toenemende vraag (vooral in het laagseizoen), verscheidenheid van aanbod en producten, meer kwaliteit, duurzaamheid, toegankelijkheid, vaardigheden en innovatie, verbetering van de sociaaleconomische kennis van de sector en Europa op de kaart zetten als een verzameling van unieke, duurzame bestemmingen van hoge kwaliteit.

Onderwijs, scholing en cultuur

Het programma Creatief Europa (2014-2020) biedt mogelijke synergie met cultureel en natuurtoerisme, onder andere met betrekking tot het kust- en maritieme erfgoed. De sector kan profijt hebben van het Erasmus+-programma (2014-2020) in termen van inzetbaarheid, nieuwe curricula voor de sector en innovatieve vormen van beroepsonderwijs en -opleiding.

Het LIFE+-financieringsprogramma zal in 2014 hervat worden en zal naar verwachting steun bieden aan de doelstellingen van de EU-biodiversiteitsstrategie. Het biedt veel ruimte voor de financiering van innovatieve projecten die van invloed zijn op het kust- en maritieme toerisme, waaronder steun voor efficiënt gebruik van hulpbronnen. Het voorstel voor het zevende milieuactieprogramma van de EU tot 2020 en de EU-doelstellingen betreffende aanpassing aan en matiging van de klimaatverandering zijn gericht op infrastructuursectoren als energie en vervoer, maar ook op specifieke aspecten in verband met het kust- en maritieme toerisme. Ook de Europese Investeringsbank biedt kleine en middelgrote ondernemingen financiering voor investeringen in toerisme en/of convergentieregio's.

De Commissie zal:

14. een onlinegids ontwikkelen met een overzicht van de belangrijkste beschikbare financieringsmogelijkheden voor de sector (met name kleine en middelgrote ondernemingen).

De Commissie verzoekt de lidstaten en de regio's om:

- nationale/regionale strategieën voor kust- en maritiem toerisme en projecten die moeten worden opgenomen in operationele programma's te ontwikkelen en uit te voeren;
- te streven naar grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van bovenstaande strategieën en uitwisseling van beste praktijken;
- efficiënt en doeltreffend gebruik te maken van de beschikbare middelen.

4. INTEGRATIE VAN EU-BELEID DAT VAN INVLOED IS OP KUST- EN MARITIEM TOERISME

De meeste Europese beleidsmaatregelen en economische activiteiten hebben direct of indirect gevolgen voor het kust- en maritieme toerisme, dat een motor voor de economische groei kan zijn.

Daarom zal de Commissie erop toezien dat kust- en maritiem toerisme wordt opgenomen in ander EU-beleid zoals IT-verbindingen, duurzaam vervoer, veiligheidskwesties en vrij verkeer van werknemers. Transversale beleidsaspecten zoals milieubescherming, regionale ontwikkeling, scholing, consumentenbescherming en beleidsmaatregelen voor aanpassing aan en matiging van klimaatverandering zullen ook in overweging worden genomen.

Bovendien wordt de toeristische sector versterkt door macroregionale strategieën voor de regio rond de Oostzee, de Atlantische Oceaan en de Adriatisch-Ionische regio en worden in ieders voordeel regionale middelen, EU-middelen en niet-EU-middelen gecoördineerd. In de toekomst zullen verbanden met het Europees nabuurschapsbeleid, de synergie voor het Zwarte Zeegebied, de strategie voor de Donau-regio en het beleid inzake de noordelijke dimensie worden verkend.

5. CONCLUSIE

Het kust- en maritieme toerisme heeft een ambitieus beleidskader nodig. De Commissie, de lidstaten, regionale en lokale autoriteiten, de sector en overige belanghebbenden moeten gerichte actie ondernemen in samenhang met het EU-beleid dat van invloed is op deze sector.

Om te waarborgen dat de maatregelen worden uitgevoerd, zal de Commissie dit proces regelmatig controleren. Zij zal vervolgens verslag uitbrengen aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's en de resultaten evalueren.